

Petr Bezruč – Slezské písně

Slezské písně (1909)

autor: Petr Bezruč (1867-1958)

- (vl. Jménem Vladimír Vašek)
- Básník, syn slezského národního buditele, gymnaziálního profesora Antonína Vaška. Byl to opavský rodák. Po absolvování brněnského gymnázia a po nedokončených studiích klasické filozofie v Praze působil po celý život jako poštovní úředník ve Slezsku a v Brně. začlenění knihy do kontextu autorovy tvorby:
- Vedle stěžejní sbírky Slezské písně napsal řadu příležitostných básní (Stužkonoska modrá (1930), výbor Přátelům a nepřátelům) a drobnějších časopiseckých próz (výbor Povídky ze života).
okolnosti vzniku:
- Vznik slezských písní je spjat s autorovým vážným onemocněním. Byl přesvědčen, že zemře, a tak během krátké doby napsal většinu básní. Pod pseudonymem Bezruč jich 54 poslal redaktorovi Času- Janu Herbenovi, který je ihned v beletrické příloze otiskl, ač autora neznal. Později respektoval jeho přání: „Nemohl bych psát, kdyby na mne hleděli ze všech stran. Musím zůstat neviděn jako ti staří bardové a minesengři.“ Pseudonym však prozradil Norbert Mrštík, bratr spisovatelů Mrštíků. Bezruč se odmlčel („Co jsem řekl, dovedl jsem říci jako bezejmenný...“).

Literární směr:

Slezské písně syntetizují všechny dosavadní umělecké směry:

realismus (věčnost vyjádření, „prozaické“ sdělování faktů)

impresionismus a symbolismus (bohatá a sugestivní obraznost, dekadentní stylizace, anarchistická revolta, volný verš – příznačným veršem je daktyl, který seguruje představu vzrušené živé řeči)

Oblast:

Těšínska
Ostravska
Opavy
Beskydy

čas:

2.pol.19.st.

hlavní téma:

- Sbírká básní lyrických a epických
 - Obraz národního a sociálního útisku slezského lidu
 - Výzva k vzpouře a naděje na úspěch
 - Lyrika společenská, přírodní, intimní
- dílčí vedlejší témata:
- Antika
 - lidová slovesnost

- láska
- marný boj proti přesile, utrpení, zoufalství, vzpoura, revolta (Ostrava)

Autor jako poutník prochází krajem, sleduje osudy lidí – stylizuje je tak, aby vypadaly buď jako pokračování mýtu, nebo jako kolektivní akce

Epické básně:

sociální balady (Maryčka Magdonova, Kantor Halfar)

Lyrika intimní:

autor sám vstupuje do situace jako osamělý člověk (Jen jedenkrát, Červený květ)

Lyrika společenská

odnárodňování (70.000)= popoľšťování a poněmčování, lhostejnost Prahy k osudu slezského lidu

Obsah

Těžiště sbírky tvoří básně spontánně vyvřelého vzdoru proti národnostnímu a sociálnímu útlaku ve Slezsku na konci minulého století. Na základě vlastních zkušeností, získaných v dětství a mládí pobytem ve Slezsku, básník mnohotvárným způsobem vyjadřuje zjitřený individuální i společenský protest. Činí tak formou balady (Kantor Halfar, Maryčka Magdonova), zejména však dvojí základní autostylizací lyrického hrdiny. V řadě básní pateticky promlouvá chraplavým hlasem lidového barda jako mluvčí či ztělesnění zástupců (Kdo na moje místo, Ostrava, 70.000..), v jiných prochází jako prostý poutník křížem krážem těžce zkoušeným krajem a nevzrušeně referuje o zážitku či události spojené s oním místem (Žermanice). Tón této výpovědi je zpravidla nostalgický a souzní leckdy i s intimní milostnou zkušeností (Jen jedenkrát).

1) Kantor Halfar

sociální balada

příběh učitele, který vzdoroval tlaku odnárodňování a učil česky, nedostal proto stálé místo, dohnán společností k sebevraždě (ironie- konečně dostal místo za hřbitovní zdi)

2) 70.000

národnostní báseň

Děj

Ve Slezsku zbylo už jenom sedmdesát tisíc Čechů. Sto tisíc lidí bylo poněmčených, sto tisíc popoľštěných, autor krizi přirovnává ke kopání sedmdesáti tisíců hrobů; lidé prosí Boha, ale marně. Autor volá markýze Géra, aby dal lidem sedmdesát tisíc beček, aby se všichni opili, než zahynou.

Básnické prostředky:

řečnická otázka: ...smíme žít?

anafora (opakování stejných slov na začátku veršů nebo strof): Sto tisíc nás poněmčili, sto tisíc nás popoľštili...

3) Maryčka Magdonova

sociální balada

Tragický příběh dívky, která ztratila oba rodiče a musí se starat o své sourozence, přistižena v panském lese při sbírání dřeva, vedena do Frydku, skončila život sebevraždou a symbol osudu slezského lidu, autorova citová účast a řečnické otázky v refrénu, nový typ sociální balady-

s dramatickým konfliktem
Básnické prostředky:

Epizeuxis: Na horách, na horách plno je dřeva

Personifikace: Krčí se hroby

Hyperbola: Bez konce jsou lesy markýze Gera

Aposiopese: Maryčko, mrzne a není co jísti ...

Eufemismus: Pod vozem zhasla Magdonova vdova

Metafora: V mrazivé chýši, tam ptáčata zbyla

4) Ostrava

sociální báseň

děj: Vypravěč dlouhou dobu dřel a kopal uhlí, mlčel, ostatní se mu smáli, už nechce mlčet.

Básnické prostředky:

anafora: Přejde den, z dolů jde plamen a dým, / přijde den, zúčtujem spolu!

hyperbola: Sto roků v šachtě žil, mlčel jsem, / sto roků kopal jsem uhlí...

5) Úspěch:

Bezruč pohrdá úspěchem svých básní v Praze, tvrdí, že on jen popisuje skutečný a tvrdý život ve Slezsku, že kdyby si to ti lidé prožili, tak by na tom neviděli nic obdivuhodného.

Báseň má 5 čtyřveršových slok, rým je přerývaný.

Básnické prostředky:

Epizeuxis: Ni, ni, já jsem jenom ze Slezska

Přirovnání: Kde šel bych jak prostý muž

Apostrofa: Deptaný národe

Personifikace: Duše si výskly, přečetly se verše mé

6) Jen jedenkrát

intimní báseň

Děj

Na severu žije národ smutných lidí, kteří neznají slunce. Jednou slunce vysvitne a oni se před ním schovají, protože mají strach. Slunce se už nikdy nevrátí a lidé jsou ještě smutnější, protože se tak o slunce připravili. Podobně na tom byl básník s láskou, uzavřel se před ní... a potom už bylo pozdě, protože se žena, kterou miloval, vdala.

kompozice díla:

Tvořeno básněmi

forma:

poezie

literární druh:

Epika, lyrika

žánr:

básně

forma vyjádření:

Hutnost výrazů, krátké, úsečné verše, kontrasty, přímá oslovení a výzvy (apostrofy), věty zvolávací- sugestivnost a naléhavost výpovědi

Verš rytmičtý (daktyl), pravidelný rým (střídavý)

Využití metafory, hyperboly, symbolů, řečnické otázky, impresionistické obrazy přírody

Ironie, výsměch

jazyk:

nářeční prvky (lašská slova – kopalna, robít, vrás, vliv polštiny, zvl. ve větné stavbě (nech je nám Petr neb Pavel)